Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (virspalāta)

2019. gada 5. martā*

Satura rādītājs

Atbilstošās tiesību normas 3

Savienības tiesības 3

Regula (EK, Euratom) Nr. 2988/95 3

Regula (EK) Nr. 659/1999 4

Regula Nr. 794/2004 4

Regula (EK) Nr. 1083/2006 5

Regula Nr. 800/2008 5

Pamatnostādnes 7

Igaunijas tiesības 7

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi 8

Par prejudiciālajiem jautājumiem 12

Par lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamību 12

Par lietas būtību 13

Par pirmo jautājumu – atbalsta stimulējošo ietekmi 13

Par otro jautājumu un ceturtā jautājuma otro daļu – pienākumu atgūt nelikumīgu atbalstu 16

Par trešo jautājumu – tiesiskās paļāvības aizsardzības principu 18

Par ceturtā jautājuma pirmo daļu – nelikumīga atbalsta atgūšanai piemērojamo noilguma termiņu ... 19

Par piekto jautājumu – pienākumu pieprasīt procentus 21

* Tiesvedības valoda – igauņu.

Par tiesāšanās izdevumiem 23

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Valsts atbalsts – Regula (EK) Nr. 800/2008 (vispārējā grupu atbrīvojuma regula) – 8. panta 2. punkts – Atbalsts ar stimulējošu ietekmi – Jēdziens "projekta uzsākšana" – Valsts iestāžu kompetence – Nelikumīgs atbalsts – Eiropas Komisijas vai valsts tiesas lēmuma neesamība – Valsts iestāžu pienākums pēc savas iniciatīvas atgūt nelikumīgu atbalstu – Juridiskais pamats – LESD 108. panta 3. punkts – Savienības tiesību vispārējais tiesiskās paļāvības aizsardzības princips – Valsts kompetentās iestādes lēmums piešķirt atbalstu atbilstoši Regulai Nr. 800/2008 – Informētība par apstākļiem, kas izslēdz atbalsta pieteikuma atbilstību – Tiesiskās paļāvības radīšana – Neesamība – Noilgums – No struktūrfonda līdzfinansēts atbalsts – Piemērojamais tiesiskais regulējums – Regula (EK, Euratom) Nr. 2988/95 – Valsts tiesiskais regulējums – Procenti – Pienākums pieprasīt procentus – Juridiskais pamats – LESD 108. panta 3. punkts – Piemērojamais tiesiskais regulējums – Valsts tiesiskais regulējums – Efektivitātes princips

Lietā C-349/17

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, kuru *Tallinna Ringkonnakohus* (Tallinas apgabaltiesa, Igaunija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2017. gada 18. maijā un kas Tiesā reģistrēts 2017. gada 13. jūnijā, tiesvedībā

Eesti Pagar AS

pret

Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus,

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium,

TIESA (virspalāta)

šādā sastāvā: Tiesas priekšsēdētājs K. Lēnartss [*K. Lenaerts*], palātu priekšsēdētāji A. Arabadžijevs [*A. Arabadjiev*] (referents), M. Vilars [*M. Vilaras*], J. Regans [*E. Regan*], K. Toadere [*C. Toader*], tiesneši E. Juhāss [*E. Juhász*], M. Ilešičs [*M. Ilešič*], J. Malenovskis [*J. Malenovský*], L. Bejs Larsens [*L. Bay Larsen*], D. Švābi [*D. Šváby*] un K. G. Fernlunds [*C. G. Fernlund*],

ģenerāladvokāts: M. Vatelē [*M. Wathelet*],

sekretāre: R. Šereša [*R. Şereş*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2018. gada 18. jūnija tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

– *Eesti Pagar AS* vārdā – *R. Paatsi* un *T. Biesinger*, *vandeadvokaadid*,

– *Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus* vārdā – *K. Jakobson-Lott*,

– Igaunijas valdības vārdā – *N. Grünbeerg*, pārstāve,

– Grieķijas valdības vārdā – *M. Tassopoulou*, *D. Tsagkaraki*, *E. Tsaousi* un *A. Dimitrakopoulou*, pārstāves,

– Eiropas Komisijas vārdā – *T. Maxian Rusche* un *B. Stromsky*, kā arī *K. Blanck-Putz* un *K. Toomus*, pārstāvji, kam palīdz *L. Naaber-Kivisoo*, *vandeadvokaat*,

noklausījusies ģenerāladvokāta secinājumus 2018. gada 25. septembra tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Komisijas Regulas (EK) Nr. 800/2008 (2008. gada 6. augusts), kas atzīst noteiktas atbalsta kategorijas par saderīgām ar kopējo tirgu, piemērojot [LESD 107. un 108. pantu] (vispārējā grupu atbrīvojuma regula) (OV 2008, L 214, 3. lpp.), 8. panta 2. punktu, par valsts iestāžu pienākumu pēc pašu iniciatīvas atgūt nelikumīgu atbalstu, par Savienības tiesību vispārējā tiesiskās paļāvības aizsardzības principa interpretāciju nelikumīga atbalsta atgūšanas jomā, par noilguma termiņu, kas piemērojams valsts iestāžu pēc to pašu iniciatīvas veiktajai nelikumīga atbalsta atgūšanai, un visbeidzot par dalībvalstu pienākumu, veicot šādu atgūšanu, pieprasīt arī procentu samaksu.

2 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā starp *Eesti Pagar AS*, no vienas puses, un *Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus* (Uzņēmējdarbības attīstības fonds, Igaunija, turpmāk tekstā – "*EAS*") un *Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium* (Ekonomikas un komunikāciju ministrija, Igaunija; turpmāk tekstā – "ministrija"), no otras puses, par tā *EAS* lēmuma likumību, kuru ministrija apstiprināja, noraidīdama *Eesti Pagar* sūdzību, un kurā uzdots no *Eesti Pagar* atgūt to summu 526 300 EUR apmērā, pieskaitot procentus, kuru *EAS* šai sabiedrībai iepriekš bija izmaksājis atbalsta veidā.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

Regula (EK, Euratom) Nr. 2988/95

3 Padomes Regulas (EK, Euratom) Nr. 2988/95 (1995. gada 18. decembris) par Eiropas Kopienu finanšu interešu aizsardzību (OV 1995, L 312, 1. lpp.) 1. pantā ir noteikts:

"1. Eiropas Kopienu finansiālo interešu aizsardzībai ar šo tiek pieņemti vispārīgi noteikumi par vienveida pārbaudēm un administratīviem pasākumiem un sodiem, kas saistīti ar Kopienas tiesību pārkāpumiem.

2. "Pārkāpums" nozīmē Kopienas tiesību normas pārkāpumu, ko rada kāda saimnieciskās darbības subjekta rīcība vai nolaidība, kas kaitē vai varētu kaitēt Kopienu budžetam vai to pārvaldītiem budžetiem: mazinot vai zaudējot ienākumus no Kopienu vārdā tieši izveidotajiem pašu resursiem vai veicot nepamatotus izdevumus."

4 Šīs regulas 3. panta 1. punkta pirmajā un trešajā daļā ir noteikts:

"Lietas noilguma termiņš ir četri gadi no 1. panta 1. punktā minētā pārkāpuma izdarīšanas brīža. Nozaru noteikumos tomēr var paredzēt īsāku laiku, kas nevar būt mazāks par trim gadiem.

[..]

Noilguma termiņu pārtrauc kompetento iestāžu lēmumi, kas attiecas uz pārkāpumu izmeklēšanu vai iztiesāšanu un kuri konkrētajām personām darīti zināmi. Noilguma termiņš pēc katra pārtraukuma atsākas."

5 Saskaņā ar minētās regulas 4. panta 1. un 2. punktu:

"1. Pārkāpuma gadījumā nelikumīgi iegūtais labums atgūstams:

– uzliekot pienākumu [..] atmaksāt summas, kas [..] ir nelikumīgi saņemtas,

[..]

2. Piemērojot 1. punktā minētos pasākumus, atgūst tikai iegūtos labumus un, ja tā paredzēts, procentus, ko var noteikt pēc vienotas likmes."

6 Regulas Nr. 2988/95 5. panta 1. punkta b) apakšpunktā ir noteikts:

"Par tīšu pārkāpumu vai pārkāpumu nolaidības dēļ var uzlikt šādus administratīvus sodus:

[..]

b) maksājumu, kas ir lielāks par nelikumīgi iegūtajām vai ieturētajām summām, vajadzības gadījumā pierēķinot procentus [..]."

Regula (EK) Nr. 659/1999

7 Padomes Regulas (EK) Nr. 659/1999 (1999. gada 22. marts), ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus [LESD 108.] panta piemērošanai (OV 1999, L 83, 1. lpp.), 14. panta 2. punktā ir noteikts:

"Atbalsts, kas ir jāatgūst saskaņā ar atgūšanas lēmumu, ietver procentus, kas aprēķināti pēc atbilstīgas likmes, ko nosaka Komisija. Procenti maksājami no dienas, kad nelikumīgais atbalsts nodots saņēmēja rīcībā, līdz tā atgūšanas dienai."

8 Šīs regulas 15. panta 1. punktā ir noteikts:

"Uz Komisijas tiesībām atgūt atbalstu attiecas desmit gadu noilguma periods."

Regula Nr. 794/2004

9 Komisijas Regulas (EK) Nr. 794/2004 (2004. gada 21. aprīlis), ar ko īsteno Regulu Nr. 659/1999 (OV 2004, L 140, 1. lpp., un labojums OV 2005, L 25, 74. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Komisijas Regulu (EK) Nr. 271/2008 (2008. gada 30. janvāris) (OV 2008, L 82, 1. lpp.), (turpmāk tekstā – "Regula Nr. 794/2004") 9. pantā ir paredzēts:

"1. Ja nav citādi noteikts īpašā lēmumā, procentu likme, kas jāizmanto, atgūstot valsts atbalstu, kurš piešķirts, pārkāpjot [LESD] [108.] panta 3. punktu, ir procentuāla gada likme, ko nosaka Komisija pirms katra kalendārā gada.

2. Procentu likmi aprēķina, pieskaitot 100 pamata punktus naudas tirgus viena gada likmei. Ja šādas likmes nav pieejamas, izmanto naudas tirgus trīs mēnešu likmes vai, ja tādu nav, izmanto peļņu no valsts parādzīmēm.

3. Ja trūkst drošas vai ekvivalentas informācijas par naudas tirgus vai biržas obligāciju ienesīgumu vai arī izņēmuma gadījumos, Komisija, cieši sadarbojoties ar attiecīgo(-ajām) dalībvalsti(-īm), var noteikt atgūšanas likmi ar citu metodi un uz tai pieejamās informācijas pamata.

4. Atgūšanas likmi pārskata reizi gadā. Bāzes likmi aprēķina, pamatojoties uz naudas tirgus viena gada likmi, kas fiksēta attiecīgā gada septembrī, oktobrī un novembrī. Tādējādi aprēķinātā likme attieksies uz visu nākamo gadu.

5. Turklāt, lai ņemtu vērā būtiskas un pēkšņas svārstības, aktualizāciju veic katru reizi, kad vidējā likme, kuru aprēķina par trim iepriekšējiem mēnešiem, atšķiras no spēkā esošās likmes vairāk nekā par 15 %. Šī jaunā likme stājas spēkā otrā mēneša pirmajā dienā pēc mēnešiem, kas izmantoti aprēķina veikšanai."

10 Regulas Nr. 794/2004 11. pantā ir precizēts:

"1. Piemērojamā procentu likme ir likme, kas piemērojama dienā, kad nelikumīgais atbalsts pirmo reizi nodots saņēmēja rīcībā.

2. Procentu likmi piemēro gan parāda pamatsummai, gan procentiem līdz atbalsta atmaksāšanas dienai. Procentiem, kas uzkrājas iepriekšējā gadā, piemēro procentus katrā turpmākā gadā.

3. Procentu likmes, kas minētas 1. punktā, piemēro visā periodā līdz atmaksāšanas datumam. Tomēr, ja no dienas, kad nelikumīgais atbalsts pirmo reizi nodots saņēmēja rīcībā, līdz atbalsta atmaksāšanas dienai pagājis vairāk nekā viens gads, procentu likmi pārrēķina reizi gadā, par pamatu ņemot pārrēķināšanas laikā spēkā esošo likmi."

Regula (EK) Nr. 1083/2006

11 Padomes Regulas (EK) Nr. 1083/2006 (2006. gada 11. jūlijs), ar ko paredz vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu un atceļ Regulu (EK) Nr. 1260/1999 (OV 2006, L 210, 25. lpp.), 101. pantā ir paredzēts:

"Komisijas veikta finanšu korekcija neskar dalībvalsts pienākumu turpināt atgūšanas darbības saskaņā ar šīs regulas 98. panta 2. punktu un atgūt valsts atbalstu, kas piešķirts atbilstīgi [LESD 107.] pantam un atbilstīgi 14. pantam [Regulā Nr. 659/1999]."

Regula Nr. 800/2008

12 Regulas Nr. 800/2008 1., 2., 5., 28. un 29. apsvērumā bija noteikts:

"(1) [Padomes] Regula (EK) Nr. 994/98 [(1998. gada 7. maijs) par to, kā piemērot [LESD 107. un 108. pantu] attiecībā uz dažu kategoriju valsts horizontālo atbalstu (OV 1998, L 142, 1. lpp.)], saskaņā ar [LESD 107.] pantu pilnvaro Komisiju paziņot, ka noteiktos apstākļos atbalsts maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU), atbalsts pētniecībai un attīstībai, atbalsts vides aizsardzībai, atbalsts nodarbinātībai un mācībām un atbalsts, kas atbilst kartei, ko Komisija apstiprinājusi katrai dalībvalstij reģionālā atbalsta piešķiršanai, ir saderīgs ar kopējo tirgu un uz to neattiecas [LESD 108.] panta 3. punktā noteiktā prasība par paziņošanu.

(2) Komisija daudzos lēmumos ir piemērojusi [LESD 107.] un [108.] pantu, un tai ir pietiekama pieredze, lai noteiktu vispārējus saderības kritērijus atbalstam par labu MVU, ko var īstenot kā ieguldījumu atbalstu atbalstāmos reģionos un ārpus tiem, riska kapitāla shēmu veidā un kā atbalstu pētniecībai, attīstībai un inovācijai [..]

[..]

(5) Ar šo regulu jāpiešķir atbrīvojums jebkuram atbalstam, kas atbilst šīs regulas attiecīgajiem nosacījumiem, un jebkurai atbalsta shēmai, ja individuālais atbalsts, ko var piešķirt saskaņā ar šādu shēmu, atbilst visiem šīs regulas attiecīgajiem nosacījumiem. [..]

[..]

(28) Lai nodrošinātu to, ka atbalsts ir nepieciešams un rada stimulu turpmāku pasākumu un projektu izstrādei, šo regulu nepiemēro tādu pasākumu atbalstam, kurus saņēmējs patstāvīgi uzsāktu arī tirgus apstākļos. Attiecībā uz jebkuru šajā regulā paredzētu MVU piešķirtu atbalstu uzskata, ka šāds stimuls pastāv, ja MVU ir iesniedzis pieteikumu dalībvalstij, pirms ir uzsākti pasākumi, kas saistīti ar atbalstīto projektu vai pasākumu īstenošanu. [..]

(29) Attiecībā uz jebkuru šajā regulā paredzētu atbalstu, kas piešķirts saņēmējam, kurš ir liels uzņēmums, dalībvalstij papildus MVU piemērotajiem nosacījumiem jānodrošina arī tas, ka saņēmējs ir sagatavojis iekšēju dokumentu ar analīzi par atbalstāmā projekta dzīvotspēju ar atbalstu un bez tā. [..]"

13 Regulas Nr. 800/2008 3. pantā bija paredzēts:

"1. Atbalsta shēmas, kas atbilst visiem šīs regulas I nodaļas nosacījumiem, kā arī šīs regulas II nodaļas attiecīgajiem nosacījumiem, ir saderīgas ar kopējo tirgu [LESD 107.] panta 3. punkta nozīmē un ir atbrīvotas no [LESD 108.] panta 3. punktā paredzētās paziņošanas prasības, ja katrs individuālais atbalsts, kas piešķirts saskaņā ar šādu shēmu, atbilst visiem šīs regulas nosacījumiem un shēmā ir tieša atsauce uz šo regulu, norādot tās nosaukumu un atsauci uz publikāciju *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

2. Individuāls atbalsts, kas piešķirts saskaņā ar 1. punktā minēto shēmu, ir saderīgs ar kopējo tirgu [LESD 107.] panta 3. punkta nozīmē un ir atbrīvots no [LESD 108.] panta 3. punktā paredzētās paziņošanas prasības, ja atbalsts atbilst visiem šīs regulas I nodaļas nosacījumiem, kā arī šīs regulas II nodaļas attiecīgajiem nosacījumiem un ja individuālā atbalsta pasākums satur tiešu atsauci uz šīs regulas noteikumiem, norādot attiecīgos nosacījumus, tās nosaukumu un atsauci uz publikāciju *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

3. *Ad hoc* atbalsts, kas atbilst visiem šīs regulas I nodaļas nosacījumiem, kā arī šīs regulas II nodaļas attiecīgajiem nosacījumiem, ir saderīgs ar kopējo tirgu [LESD 107.] panta 3. punkta nozīmē un ir atbrīvots no [LESD 108.] panta 3. punktā paredzētās paziņošanas prasības, ja atbalsta pasākums satur tiešu atsauci uz šo regulu, norādot attiecīgos nosacījumus, tās nosaukumu un atsauci uz publikāciju *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*."

14 Šīs regulas 8. panta 1.–3. un 6. punktā bija noteikts:

"1. Ar šo regulu piešķir atbrīvojumu tikai tādam atbalstam, kam ir stimulējoša ietekme.

2. Ja pirms projekta vai pasākumu uzsākšanas saņēmējs ir iesniedzis atbalsta pieteikumu attiecīgajai dalībvalstij, atbalstu MVU, uz ko attiecas šī regula, uzskata par atbalstu ar stimulējošu ietekmi.

3. Atbalstu lieliem uzņēmumiem, uz ko attiecas šī regula, uzskata par atbalstu ar stimulējošu ietekmi, ja papildus 2. punktā noteiktā nosacījuma izpildei dalībvalsts pirms attiecīgā individuālā atbalsta piešķiršanas ir pārbaudījusi saņēmēja sagatavoto dokumentāciju un pārliecinājusies, ka ar to ir pierādīts viens vai vairāki no šādiem kritērijiem:

[..]

6. Ja nav izpildīti 2. un 3. punkta nosacījumi, saskaņā ar šo regulu atbrīvojumu nepiešķir visam atbalsta pasākumam."

Pamatnostādnes

15 Valstu reģionālā atbalsta pamatnostādņu 2007.–2013. gadam (2006/C 54/08) (OV 2006, C 54, 13. lpp.; turpmāk tekstā – "pamatnostādnes") 38. punktā ir norādīts:

"Ir svarīgi nodrošināt to, lai reģionālais atbalsts patiešām stimulētu tādu ieguldījumu veikšanu atbalstāmajās teritorijās, kuri pretējā gadījumā nebūtu veikti. Tādēļ atbalstu saskaņā ar atbalsta shēmām var piešķirt tikai tad, ja pretendents ir iesniedzis atbalsta pieteikumu un par atbalsta shēmas administrēšanu atbildīgā iestāde ir rakstiski apliecinājusi ([39]), ka projekta detalizētas pārbaudes rezultātā konstatēts, ka tas principā atbilst atbalsta shēmā noteiktajiem atbilstīguma nosacījumiem, pirms tiek sākts darbs pie projekta ([40]). Visās atbalsta shēmās ([41]) ir jāiekļauj nepārprotama norāde uz abiem nosacījumiem. Īpaša atbalsta gadījumā kompetentajai iestādei ir jānosūta priekšlīgums, kurā paredzētais pasākums vispirms ir jāapstiprina Komisijai, lai saskaņā ar to piešķirtu atbalstu, pirms sākt darbu pie projekta. Ja darbs tiek sākts, pirms ir izpildīti šajā punktā minētie nosacījumi, viss projekts zaudē tiesības uz atbalstu."

16 Pamatnostādņu 40. zemsvītras piezīmē (39. zemsvītras piezīme igauņu valodas redakcijā) ir precizēts:

""Darbu sākums" nozīmē būvdarbu sākumu vai pirmās stingri noteiktās iekārtu pasūtījuma saistības, izņemot priekšizpēti."

Igaunijas tiesības

17 2006. gada 7. decembra *Perioodi 2007–2013 struktuuritoetuse seadus* (Likums par struktūrfondu atbalstu 2007.–2013. gadam (*RT* I 2006, 59, 440), redakcijā, kas bija spēkā no 2012. gada 1. janvāra līdz 2014. gada 30. jūnijam (turpmāk tekstā – "*STS*"), 26. panta "Atbalsta atgūšana" 5. un 6. punktā bija paredzēts:

"(5) Lēmums par atgūšanu var tikt pieņemts ne vēlāk kā 2025. gada 31. decembrī. [Regulas Nr. 1083/2006] 88. pantā reglamentētajā gadījumā atgūšanas lēmums var tikt pieņemts līdz valdības noteiktā dokumentu glabāšanas termiņa beigām.

(6) Valdība paredz nosacījumus un procedūru atbalsta atgūšanai un atmaksai."

18 *STS* 28. panta "Procenti un nokavējuma procenti" 1.–3. punktā bija noteikts:

"(1) Par atlikušo atgūstamā atbalsta summu saskaņā ar šā likuma 26. panta 1. un 2. punktu ir jāmaksā procenti. Procentu likme par atlikušo atgūstamā atbalsta summu ir *Euribor* sešu mēnešu likme, pieskaitot 5 % gadā. Procenti tiek aprēķināti, pamatojoties uz 360 dienu ilgu periodu.

(1^1) Procenti netiek aprēķināti, ja tiek atgūta saņemtā peļņa un atbalsta saņēmējs saskaņā ar šā likuma 21. panta 2. punktā paredzēto kārtību ir izpildījis pienākumu paziņot par peļņu, kas gūta no projekta.

(2) Procenti tiek aprēķināti no datuma, kad stājas spēkā atgūšanas lēmums, piemērojot procentu likmi, kas bija spēkā mēneša pēdējā darba dienā pirms kalendārā mēneša, kad lēmums tika pieņemts. Ja atbalsta pieteikuma iesniegšanas vai atbalsta izmantošanas laikā ir izdarīts noziedzīgs nodarījums, procenti tiek aprēķināti no atbalsta izmaksas datuma, piemērojot šajā datumā spēkā esošo procentu likmi.

(3) Procenti tiek aprēķināti līdz atbalsta atmaksas dienai, taču ne ilgāk par atmaksas termiņa beigām, un termiņa atlikšanas gadījumā – līdz atmaksas galīgajam termiņam. [..]"

19 Saskaņā ar 2006. gada 22. decembra *Vabariigi Valitsuse määrus nr 278* "*Toetuse tagasinõudmise ja tagasimaksmise ning toetuse andmisel ja kasutamisel toimunud rikkumisest teabe edastamise tingimused ja kord*" (Valdības dekrēts Nr. 278 par nosacījumiem un procedūru atbalsta atgūšanai un atmaksai, kā arī informēšanai par pārkāpumu, kas izdarīts atbalsta piešķiršanas un izmantošanas laikā) (*RT* I 2006, 61, 463) 11. panta 1. punktu, kas tostarp pieņemts, pamatojoties uz *STS* 26. panta 6. punktu:

"Atbalsta atgūšanas lēmums ir rīcības brīvības ietvaros pieņemts lēmums, kas tiek pieņemts 45 kalendāro dienu laikā vai, ja tiek atgūts vairāk nekā 127 823 EUR, rēķinot no datuma, kad ir iegūta informācija par atbalsta atgūšanas iemesliem, –90 kalendāro dienu laikā. Pamatotos gadījumos lēmuma pieņemšanas termiņš var tikt pagarināts par saprātīgu laikposmu."

20 2008. gada 4. jūnija *Majandus- ja kommunikatsiooniministri määrus nr 44* "*Tööstusettevõtja tehnoloogiainvesteeringu toetamise tingimused ja kord*" (ekonomikas un komunikāciju ministra Dekrēts Nr. 44 par atbalsta sniegšanas nosacījumiem un procedūru rūpniecības uzņēmumu ieguldījumiem tehnoloģijās [turpmāk tekstā – "Dekrēts Nr. 44"] (*RTL* 2008, 48, 658) 1. pantā "Darbības joma" tostarp ir paredzēts:

"(1) Atbalsta sniegšanas nosacījumi un procedūra rūpniecības uzņēmumu ieguldījumiem tehnoloģijās [..] ir paredzēti, lai īstenotu darbības programmas "Uzņēmējdarbības vides uzlabošana" prioritārā virziena "Uzņēmumu inovācijas un izaugsmes spējas" mērķus.

(2) Saskaņā ar šo [atbalstu] var piešķirt: 1) reģionālo atbalstu, ko piešķir saskaņā ar [Regulas Nr. 800/2008] noteikumiem un ievērojot šīs pašas regulas noteikumus un *konkurentsiseadus* (Likums par konkurenci) $34.^2$ pantu [..]."

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

21 *Eesti Pagar* 2008. gada 28. augustā noslēdza līgumu, saskaņā ar kuru tā apņēmās iegādāties no *Kauko-Telko Oy* formas maizes un tostermaizes ražošanas līniju par cenu 2 770 000 EUR. Saskaņā ar līguma noteikumiem tas stājās spēkā pēc pirmās iemaksas 5 % apmērā veikšanas, kura tika veikta 2008. gada 3. septembrī.

22 2008. gada 29. septembrī *Eesti Pagar* ar *AS Nordea Finance Estonia* noslēdza līzinga līgumu, pēc kura parakstīšanas 2008. gada 13. oktobrī tika noslēgts trīspusējs pirkuma pārdevuma līgums, ar kuru *Kauko-Telko* apņēmās pārdot minēto maizes ražošanas iekārtu *Nordea Finance Estonia*, kas uzņēmās pienākumu nodot šo ražošanas līniju līzingā *Eesti Pagar*. Šis līgums stājās spēkā tā parakstīšanas brīdī.

23 *Eesti Pagar* 2008. gada 24. oktobrī, pamatojoties uz 2008. gada 4. jūnija Dekrēta Nr. 44 1. pantu, iesniedza *EAS* atbalsta pieteikumu minētās maizes ražošanas līnijas iegādei un uzstādīšanai. *EAS* ar 2009. gada 10. marta lēmumu apmierināja šo pieteikumu un piešķīra atbalstu 526 300 EUR apmērā. Tiesas sēdē Tiesā tika precizēts, ka šo atbalstu līdzfinansēja Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF).

24 Ar 2013. gada 22. janvāra vēstuli *EAS* informēja *Eesti Pagar*, ka 2008. gada 28. augustā noslēgtais pirkuma pārdevuma līgums neatbilst Regulas Nr. 800/2008 8. panta 2. punktā paredzētajam nosacījumam par atbalsta stimulējošo ietekmi un tādēļ *Eesti Pagar* ir piešķirts nelikumīgs valsts atbalsts. Tā kā *Eesti Pagar* uzskatīja, ka tās saņemtajam valsts atbalstam ir stimulējošs raksturs, tā – pretēji tam, ko iepriekš minētajā vēstulē tai bija ieteicis *EAS*, – neiesniedza Komisijai pieteikumu par minētā atbalsta atļaušanu.

25 Ar 2013. gada 12. jūlija vēstuli *EAS* informēja *Eesti Pagar* par neatbilstības procedūras ierosināšanu, ņemot vērā šo pārkāpumu, un par nodomu atgūt summu 526 300 EUR apmērā, kas bija izmaksāta attiecīgā atbalsta ietvaros.

26 *EAS* 2014. gada 8. janvārī pieņēma lēmumu atgūt no *Eesti Pagar* attiecīgā atbalsta summu, pieskaitot saliktos procentus 98 454 EUR apmērā par laika periodu no šī atbalsta izmaksas datuma līdz tā atgūšanas datumam, pamatojoties uz Regulas Nr. 794/2004 9. pantu un *STS* 28. pantu. Šajā lēmumā bija norādīts, ka, veicot vēlāku pārbaudi 2012. gada decembrī, ir konstatēts, ka 2008. gada 28. augusta pirkuma pārdevuma līgums ir noslēgts pirms atbalsta pieteikuma iesniegšanas *EAS*, un tādējādi Regulas Nr. 800/2008 8. panta 2. punktā prasītā atbalsta stimulējošā ietekme nav pierādīta.

27 Par šo lēmumu *Eesti Pagar* 2014. gada 10. februārī iesniedza iesniegumu par administratīvā akta apstrīdēšanu, kas ar ministra 2014. gada 21. marta lēmumu Nr. 14-0003 tika noraidīts.

28 2014. gada 21. aprīlī *Eesti Pagar* cēla prasību *Tallinna Halduskohus* (Tallinas Administratīvā tiesa, Igaunija), galvenokārt, par *EAS* pieņemtā atgūšanas lēmuma un ministrijas apstiprinošā lēmuma atcelšanu, pakārtoti, par šo lēmumu prettiesiskuma konstatēšanu, ciktāl tie attiecas uz attiecīgā atbalsta atgūšanu, kā arī, vēl pakārtotāk, par šo lēmumu atcelšanu daļā, kas saistīta ar procentu prasījumu. Šī tiesa ar 2014. gada 17. novembra spriedumu pilnībā noraidīja šo prasību.

29 Par šo spriedumu *Eesti Pagar* 2014. gada 16. decembrī iesniedza apelācijas sūdzību iesniedzējtiesā, kura ar 2015. gada 25. septembra spriedumu to noraidīja.

30 2015. gada 26. oktobrī *Eesti Pagar* iesniedza kasācijas sūdzību, kuru *Riigikohus* (Augstākā tiesa, Igaunija) ar 2016. gada 9. jūnija spriedumu daļēji apmierināja, atceļot iesniedzējtiesas spriedumu un 2014. gada 8. janvāra atgūšanas lēmuma rezolutīvās daļas 1.1. punktu, kā arī daļu no šī lēmuma 1.2. punkta saistībā ar procentiem. Tā arī nodeva lietu atpakaļ iesniedzējtiesai atkārtotai izskatīšanai. *Riigikohus* (Augstākā tiesa) sprieduma pamatā it īpaši ir šādi apsvērumi:

– stingra apņemšanās iegādāties iekārtas pirms atbalsta pieteikuma iesniegšanas neizslēdz stimulējošu ietekmi, ja atbalsta atteikuma gadījumā pircējs bez pārmērīgām grūtībām var atkāpties no līguma, kas šajā lietā acīmredzami nav izslēgts;

– tā kā nevienā Savienības tiesību normā tieši un obligāti nav noteikts dalībvalstu pienākums atgūt nelikumīgu atbalstu bez attiecīga Komisijas lēmuma, ja attiecīgā dalībvalsts atgūst šādu atbalstu pēc savas iniciatīvas, tas ir tās iestāžu diskrecionārs lēmums;

– saistībā ar atbalsta atgūšanu pēc attiecīgās dalībvalsts iniciatīvas ir jāveic diskrecionārs izvērtējums, ņemot vērā atbalsta saņēmēja tiesisko paļāvību, ko var būt radījusi valsts iestādes rīcība;

– lai gan nav skaidri zināms, vai šajā lietā Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punktā noteiktais četru gadu noilguma termiņš ir piemērojams attiecīgās dalībvalsts samaksāta struktūrfonda atbalsta atgūšanas gadījumā, katrā ziņā desmit gadu noilguma termiņš, kas ir noteikts Regulas Nr. 659/1999 15. panta 1. punktā, nebūtu piemērojams, ja Komisija nav pieņēmusi lēmumu par atbalsta atgūšanu, un

– ne Igaunijas tiesību aktos, ne Savienības tiesību aktos nav paredzēts juridiskais pamats, lai pieprasītu procentus par periodu no attiecīgā atbalsta izmaksas brīža līdz tā atgūšanai, ņemot vērā īpaši to, ka Regulas Nr. 794/2004 9. un 11. pants atbilstoši Regulas Nr. 659/1999 14. panta 2. punkta pirmajam teikumam attiecas tikai uz procentiem, kuri saistīti ar atbalstu, kas ir jāatgūst saskaņā ar Komisijas lēmumu, un ka Regulas Nr. 2988/95 4. panta 2. punktā un 5. panta 1. punkta b) apakšpunktā nav paredzēts pienākums maksāt procentus, bet pieņemts, ka šāds pienākums ir paredzēts Savienības vai dalībvalstu tiesību aktos.

31 Tiesvedībā, kurā iesniedzējtiesa minēto lietu izskata atkārtoti, *Eesti Pagar* it īpaši apgalvo, ka līgumi, kurus tā noslēdza 2008. gada 28. augustā, 29. septembrī un 13. oktobrī, neesot bijuši saistoši, jo atbalsta nepiešķiršanas gadījumā tā būtu varējusi tos viegli izbeigt ar nelielām atkāpšanās izmaksām. Maizes ražošanas līnijas iegādes un uzstādīšanas projekts bez lūgtā atbalsta nebūtu ticis īstenots, un *EAS* esot pēc būtības bijusi jāizvērtē tā stimulējošā ietekme.

32 Šī sabiedrība arī apgalvo, ka *EAS* esot bijis informēts par šo līgumu noslēgšanu brīdī, kad tika iesniegts pieteikums atbalsta saņemšanai, un ka tos noslēgt pirms minētā pieteikuma iesniegšanas esot ieteicis *EAS* pārstāvis. Piešķirot lūgto atbalstu, *EAS* esot radījis minētajai sabiedrībai tiesisko paļāvību par šī atbalsta likumību.

33 Turklāt *Eesti Pagar* apgalvo, ka *EAS* neesot pienākuma atgūt attiecīgo atbalstu, ka tā atgūšana, ņemot vērā noilguma noteikumu, kas paredzēts Valdības dekrēta Nr. 278 11. panta 1. punktā un *STS* 26. panta 6. punktā, kā arī Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punktā, vairs neesot iespējama un ka procentu prasījums ir pretrunā *STS* 27. panta 1. punktam un 28. panta 1.–3. punktam.

34 *EAS* un ministrija uzskata, ka atbalsta pieteikums neesot atbildis Regulas Nr. 800/2008 8. panta 2. punktā paredzētajiem nosacījumiem un ka it īpaši saskaņā ar Regulas Nr. 1083/2006 101. pantu *EAS* esot bijis pienākums pieprasīt *Eesti Pagar* attiecīgā atbalsta atmaksu.

35 *EAS* noliedz, ka atbalsta pieteikuma izskatīšanas laikā tam bija zināms par līgumiem, ko *Eesti Pagar* bija noslēgusi 2008. gada 28. augustā, 29. septembrī un 13. oktobrī, un ka tas būtu ieteicis noslēgt šos līgumus. Tādējādi *EAS* neesot radījis minētajai sabiedrībai tiesisko paļāvību. Ministrija uzskata, ka ne atbalsta saņēmēja labticība, ne arī administratīvās iestādes rīcība nekādā ziņā neatbrīvo no pienākuma atmaksāt nelikumīgu atbalstu.

36 Saskaņā ar *EAS* un ministrijas viedokli desmit gadu noilguma termiņš, kas noteikts Regulas Nr. 659/1999 15. panta 1. punktā, vismaz pēc analoģijas ir piemērojams arī šajā lietā un pienākums samaksāt procentus tostarp izriet no minētās regulas 14. panta 2. punkta.

37 Komisija 2016. gada 30. decembrī iesniedzējtiesai iesniedza apsvērumus kā *amicus curiae*.

38 Iesniedzējtiesa norāda, ka, pirmkārt, lai arī saskaņā ar valsts tiesību normu tai ir saistošs vērtējums par tiesību jautājumu, kas sniegts *Riigikohus* (Augstākā tiesa) 2016. gada 9. jūnija spriedumā, no Tiesas judikatūras izriet, ka šādas tiesību normas esamība nevar liegt tai izmantot LESD 267. pantā paredzēto iespēju uzdot Tiesai jautājumus par Savienības tiesību interpretāciju.

39 Otrkārt, tā norāda, ka *Riigikohus* (Augstākā tiesa) vērtējuma, saskaņā ar kuru bija iespējams izvērtēt jautājumu par to, vai persona, kas iesniegusi pieteikumu atbalsta saņemšanai, šāda atbalsta atteikuma gadījumā būtu varējusi bez ievērojamām grūtībām atkāpties no līgumiem, pamatā ir Tiesas judikatūra, kas attiecas nevis uz valsts iestāžu kompetenci saistībā ar vispārējo grupu atbrīvojuma regulu, bet gan uz individuālu vērtējumu, ko Komisija veikusi atbilstoši LESD 107. panta 3. punktam. Iesniedzējtiesa tomēr pauž šaubas par to, vai šī judikatūra būtu attiecināma arī uz stimulējošās ietekmes novērtējumu, ko attiecīgā dalībvalsts veikusi, pamatojoties uz Regulu Nr. 800/2008, un jautā, vai šīs dalībvalsts iestādei ir kompetence pēc būtības novērtēt, vai attiecīgajam atbalstam nav stimulējošas ietekmes.

40 Treškārt, minētā tiesa uzskata, ka no Tiesas judikatūras skaidri neizriet, ka dalībvalsts, pieņemot lēmumu par nelikumīga atbalsta atgūšanu bez attiecīga Komisijas lēmuma, drīkst balstīties uz valsts administratīvā procesa tiesību principiem un ņemt vērā tiesisko paļāvību, ko valsts iestāde radījusi attiecīgā atbalsta saņēmējam.

41 Ceturtkārt, iesniedzējtiesa uzskata, ka pastāv neskaidrība arī par to, vai lēmumā par nelikumīga atbalsta atgūšanu, ko pieņēmusi dalībvalsts iestāde, ir jāatsaucas uz četru gadu noilguma termiņu, kas ir paredzēts Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punktā, vai uz desmit gadu noilguma termiņu, kas ir paredzēts Regulas Nr. 659/1999 15. panta 1. punktā.

42 Piektkārt, šī tiesa precizē, ka, lai gan *Riigikohus* (Augstākā tiesa) daļēji ir atrisinājusi strīdu saistībā ar procentiem un ir atcēlusi atgūšanas lēmumu daļā, kurā tajā bija pieprasīts *Eesti Pagar* maksāt procentus, tās izskatāmās lietas atrisināšanai joprojām ir svarīgi saprast, kādi nosacījumi saskaņā ar Savienības tiesībām regulē procentu samaksu nelikumīga atbalsta atgūšanas pēc dalībvalsts iniciatīvas gadījumā.

43 No Tiesas judikatūras neesot pietiekami skaidrs, vai dalībvalsts iestādei, atgūstot nelikumīgu atbalstu pēc savas iniciatīvas, neatkarīgi no valsts tiesību normām, kuras ir piemērojamas procentu prasījumam, ir pienākums šajā ziņā atsaukties uz LESD 108. panta 3. punktā izklāstītajiem mērķiem un procenti jāaprēķina saskaņā ar Regulas Nr. 794/2004 9. un 11. pantu.

44 Šādos apstākļos *Tallinna Ringkonnakohus* (Tallinas apgabaltiesa, Igaunija) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"[1)] Vai [Regulas Nr. 800/2008] 8. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka šīs tiesību normas izpratnē ir tikusi uzsākta "projekta vai pasākuma" īstenošana, ja atbalstāmais pasākums ir, piemēram, iekārtu iegāde un ir ticis noslēgts pirkuma līgums par attiecīgajām iekārtām? Vai dalībvalsts iestāžu kompetencē ir vērtēt minētajā tiesību normā izvirzītā kritērija neizpildi attiecībā uz izmaksām par atkāpšanos no līguma, kura noslēgšana ir pretrunā stimulējošas ietekmes prasībai? Ja dalībvalsts iestādēm ir šāda kompetence, līdz kādai summai (procentos) var uzskatīt, ka izmaksas, kas rodas, atkāpjoties no līguma, ir pietiekami nenozīmīgas, raugoties no stimulējošas ietekmes prasības izpildes viedokļa?

[2)] Vai dalībvalsts iestādei ir pienākums atgūt tās piešķirtu nelikumīgu atbalstu arī tad, ja [..] Komisija nav pieņēmusi attiecīgu lēmumu?

[3)] Vai dalībvalsts iestāde, kas nolemj piešķirt atbalstu – kļūdaini pieņemot, ka runa ir par atbalstu, kurā ievēroti [Regulas Nr. 800/2008] nosacījumi, lai gan tā patiesībā piešķir nelikumīgu atbalstu –, var radīt atbalsta saņēmējam tiesisko paļāvību? Vai, lai radītu saņēmējam tiesisko paļāvību, pietiek ar to, ka dalībvalsts iestāde, piešķirot nelikumīgo atbalstu, ir informēta par apstākļiem, kuru dēļ uz atbalstu neattiecas vispārējais grupu atbrīvojums?

Ja uz iepriekšējo jautājumu tiek atbildēts apstiprinoši, vai ir savstarpēji jāizvērtē sabiedrības intereses un atsevišķas personas intereses? Vai saistībā ar šādu izvērtējumu nozīme ir tam, vai Komisija par apstrīdēto atbalstu ir pieņēmusi lēmumu, ar kuru tā to ir atzinusi par nesaderīgu ar kopējo tirgu?

[4)] Kāds noilguma termiņš ir jāievēro dalībvalsts iestādei, atgūstot nelikumīgu atbalstu? Vai tas ir desmit gadu termiņš, pēc kura atbalsts atbilstoši [Regulas Nr. 659/1999] 1. un 15. pantam kļūst par pastāvošu atbalstu un vairs nevar tikt atgūts, vai arī četri gadi atbilstoši [Regulas Nr. 2988/95] 3. panta 1. punktam?

Kāds ir šādas atgūšanas juridiskais pamats, ja atbalsts tika piešķirts no struktūrfonda, – [LESD] 108. panta 3. punkts vai arī [Regula Nr. 2988/95]?

[5)] Ja dalībvalsts iestāde atgūst nelikumīgu atbalstu, vai tai šajā ziņā ir pienākums no saņēmēja pieprasīt procentus par šo nelikumīgo atbalstu? Ja jā, kādi noteikumi ir jāpiemēro procentu aprēķināšanai, tostarp saistībā ar procentu likmi un aprēķināšanas periodu?"

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamību

45 *Eesti Pagar* apgalvo, ka *Riigikohus* (Augstākā tiesa) ar 2016. gada 9. jūnija spriedumu būtībā ir atrisinājusi pamatlietu valsts līmenī, tādēļ prejudiciālie jautājumi, izņemot ceturto jautājumu, ņemot vērā tiesvedības stadiju, kurā tie ir uzdoti, ir nepieņemami.

46 Turklāt minētā sabiedrība uzskata, ka pirmais līdz ceturtais jautājums, kā tos ir formulējusi iesniedzējtiesa, nav atbilstoši un to pamatā tostarp ir kļūdaini pieņēmumi un nepilnīgs un kļūdains to faktu apraksts, kas saistīti ar 2008. gada 28. augustā noslēgtā līguma saistošo raksturu, brīdi, kad stājās spēkā 2008. gada 29. septembrī noslēgtais līgums, pienākumiem, kas atbilstoši 2008. gada 28. augustā noslēgtajam līgumam pastāv šai sabiedrībai, datumu, kad *EAS* uzzināja par šiem līgumiem, un tā ieteikumu noslēgt minētos līgumus pirms atbalsta pieteikuma iesniegšanas.

47 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru LESD 267. pantā iedibinātās sadarbības starp Tiesu un valstu tiesām ietvaros tikai valsts tiesai, kas iztiesā lietu un kas ir atbildīga par pieņemamo tiesas nolēmumu, ņemot vērā lietas īpatnības, ir jānovērtē gan tas, cik lielā mērā prejudiciālais nolēmums ir nepieciešams sprieduma taisīšanai, gan arī Tiesai uzdoto jautājumu atbilstība. Tātad gadījumā, ja uzdotie jautājumi skar Savienības tiesību interpretāciju, Tiesai principā ir pienākums pieņemt nolēmumu (spriedums, 2017. gada 27. jūnijs, *Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania*, C-74/16, EU:C:2017:496, 24. punkts un tajā minētā judikatūra).

48 No minētā izriet, ka uz jautājumiem par Savienības tiesību interpretāciju attiecas atbilstības pieņēmums. Tiesa var atteikties lemt par valsts tiesas uzdotu prejudiciālu jautājumu vienīgi tad, ja ir acīmredzams, ka lūgtajai Savienības tiesību interpretācijai nav nekāda sakara ar faktisko situāciju pamatlietā vai pamatlietas priekšmetu, vai arī gadījumos, kad izvirzītā problēma ir hipotētiska vai kad Tiesai nav zināmi faktiskie un tiesību apstākļi, kas nepieciešami, lai sniegtu noderīgu atbildi uz tai uzdotajiem jautājumiem (spriedums, 2017. gada 27. jūnijs, *Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania*, C-74/16, EU:C:2017:496, 25. punkts un tajā minētā judikatūra).

49 Saistībā ar pēdējo minēto aspektu ir jāatgādina, ka, lai sniegtu valsts tiesai noderīgu Savienības tiesību interpretāciju, ir nepieciešams, lai valsts tiesa izklāstītu lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus, uz ko attiecas tās uzdotie jautājumi, vai vismaz paskaidrotu šo jautājumu pamatā esošos faktu pieņēmumus. Šīs prasības ir īpaši svarīgas konkurences jomā, kurai ir raksturīgi sarežģīti faktiskie un tiesiskie apstākļi (spriedums, 2017. gada 27. jūnijs, *Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania*, C-74/16, EU:C:2017:496, 26. punkts un tajā minētā judikatūra).

50 Šajā gadījumā vispirms ir jākonstatē, ka iesniedzējtiesa ir skaidri izklāstījusi lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus, uz kuriem attiecas tās uzdotie jautājumi, un jāatgādina, ka Tiesai nav jāpārbauda to precizitāte (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2010. gada 20. maijs, *Ioannis Katsivardas – Nikolaos Tsitsikas*, C-160/09, EU:C:2010:293, 27. punkts).

51 Turpinājumā no minētajiem faktiskajiem apstākļiem skaidri izriet, ka *Riigikohus* (Augstākā tiesa) ar 2016. gada 9. jūnija spriedumu nodeva lietu iesniedzējtiesai atkārtotai izskatīšanai saistībā ar problemātiku, kas ir pirmā līdz ceturtā jautājuma priekšmets.

52 Turklāt saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru valsts tiesību norma, saskaņā ar kuru tiesām, kas nelemj pēdējā instancē, ir saistoši augstākas instances tiesas sniegtie vērtējumi, nevar liegt šīm tiesām iespēju uzdot jautājumus par Savienības tiesību normu, uz kurām attiecas šie vērtējumi tiesību jautājumos, interpretāciju. Tiesa būtībā ir secinājusi, ka tiesai, kas nelemj pēdējā instancē, jābūt iespējai brīvi uzdot

to interesējošos jautājumus, ja tā uzskata, ka vērtējums tiesību jautājumos, ko veikusi augstākas instances tiesa, varētu tai likt pieņemt Savienības tiesībām neatbilstošu spriedumu (spriedums, 2010. gada 5. oktobris, *Elchinov*, C-173/09, EU:C:2010:581, 27. punkts).

53 Visbeidzot iesniedzējtiesa ir norādījusi, ka *Riigikohus* (Augstākā tiesa) ar 2016. gada 9. jūnija spriedumu ir daļēji atrisinājusi pamatlietu saistībā ar procentiem, atceldama lēmumu par strīdīgā atbalsta atgūšanu, ciktāl tajā *Eesti Pagar* bija noteikts pienākums samaksāt procentus par minēto atbalstu no tā samaksas brīža līdz tā atgūšanai. Tomēr tā ir arī precizējusi, ka šīs strīda daļas atrisināšanai ir jāsaņem Tiesas atbilde uz piekto jautājumu, noskaidrojot nosacījumus, kas atbilstoši Savienības tiesībām reglamentē procentu samaksu nelikumīga atbalsta atgūšanas gadījumā.

54 No tā izriet, ka lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir pieņemams pilnībā.

Par lietas būtību

Par pirmo jautājumu – atbalsta stimulējošo ietekmi

55 Uzdodot pirmo jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Regulas Nr. 800/2008 8. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka "projekta vai pasākumu uzsākšana" šīs tiesību normas izpratnē ir sākusies brīdī, kad, pirms atbalsta pieteikuma iesniegšanas noslēdzot pirkuma pārdevuma līgumu, tika veikts pirmais šim projektam vai šim pasākumam paredzēto iekārtu pasūtījums, un tādēļ nevar tikt uzskatīts, ka atbalstam ir stimulējoša ietekme minētās tiesību normas izpratnē, vai arī, neraugoties uz šāda līguma noslēgšanu, valsts kompetentajām iestādēm ir jāpārbauda, vai, ņemot vērā atkāpšanās no minētā līguma izmaksu apmēru, prasība par stimulējošu ietekmi šīs tiesību normas izpratnē ir izpildīta vai nav.

56 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka paziņošanas pienākums ir viens no kontroles sistēmas, kas ar LESD ieviesta valsts atbalsta jomā, pamatelementiem. Šīs sistēmas ietvaros dalībvalstīm ir pienākums, pirmkārt, paziņot Komisijai par ikvienu pasākumu, ar kuru tiek plānots ieviest vai grozīt atbalstu LESD 107. panta 1. punkta izpratnē, un, otrkārt, neīstenot šādu pasākumu saskaņā ar LESD 108. panta 3. punktu tikmēr, kamēr minētā iestāde nav pieņēmusi galīgo lēmumu par minēto pasākumu (spriedums, 2016. gada 21. jūlijs, *Dilly's Wellnesshotel*, C-493/14, EU:C:2016:577, 31. un 32. punkts un tajos minētā judikatūra).

57 Saskaņā ar LESD 109. pantu Eiropas Savienības Padomei ir atļauts pieņemt jebkādas attiecīgas regulas, kas vajadzīgas, lai piemērotu LESD 107. un 108. pantu, un it īpaši noteikt LESD 108. panta 3. punkta piemērošanas nosacījumus un no šajā pēdējā minētajā tiesību normā paredzētās procedūras atbrīvojamā atbalsta kategorijas. Turklāt saskaņā ar LESD 108. panta 4. punktu Komisija var pieņemt regulas saistībā ar valsts atbalsta kategorijām, ko Padome saskaņā ar LESD 109. pantu ir paredzējusi atbrīvot no LESD 108. panta 3. punktā paredzētās procedūras (spriedums, 2016. gada 21. jūlijs, *Dilly's Wellnesshotel*, C-493/14, EU:C:2016:577, 33. un 34. punkts).

58 Tādējādi saskaņā ar EK līguma 94. pantu (kļuvis par EKL 89. pantu, kas savukārt kļuvis par LESD 109. pantu) tika pieņemta Regula Nr. 994/98, saskaņā ar kuru vēlāk tika pieņemta Regula Nr. 800/2008 (spriedums, 2016. gada 21. jūlijs, *Dilly's Wellnesshotel*, C-493/14, EU:C:2016:577, 35. punkts).

59 No tā izriet, ka, neraugoties uz pienākumu iepriekš paziņot par ikvienu pasākumu, ar kuru tiek plānots ieviest vai grozīt jaunu atbalstu – kas dalībvalstīm ir noteikts atbilstoši Līgumiem un kas ir viens no valsts atbalsta kontroles sistēmas pamatelementiem –, ja dalībvalsts veikts atbalsta pasākums atbilst attiecīgajiem Regulā Nr. 800/2008 paredzētajiem nosacījumiem, šī dalībvalsts var atsaukties uz iespēju tikt atbrīvotai no šīs regulas 3. pantā paredzētā paziņošanas pienākuma. Un otrādi – no minētās regulas

7. apsvēruma izriet, ka valsts atbalsts, uz kuru šī regula neattiecas, ir pakļauts LESD 108. panta 3. punktā paredzētajam paziņošanas pienākumam (spriedums, 2016. gada 21. jūlijs, *Dilly's Wellnesshotel*, C-493/14, EU:C:2016:577, 36. punkts).

60 Turklāt, tā kā Regula Nr. 800/2008 un tajā paredzētie nosacījumi ir izņēmums no vispārējā noteikuma – paziņošanas pienākuma, tie ir jāinterpretē šauri. Faktiski, lai arī Komisijai efektīvas konkurences noteikumu valsts atbalsta jomā uzraudzības nodrošināšanai un administratīvās pārvaldības vienkāršošanai ir tiesības pieņemt grupu atbrīvojuma regulas, nevājinot Komisijas kontroli šajā jomā, šādu regulu mērķis ir arī palielināt pārskatāmību un tiesisko drošību. Šajās regulās, tostarp Regulā Nr. 800/2008, paredzēto nosacījumu ievērošana ļauj nodrošināt, lai šie mērķi tiktu pilnībā sasniegti (spriedums, 2016. gada 21. jūlijs, *Dilly's Wellnesshotel*, C-493/14, EU:C:2016:577, 37. un 38. punkts).

61 Kā norādījušas Igaunijas valdība un Komisija, mērķi nodrošināt efektīvu konkurences noteikumu valsts atbalsta jomā uzraudzību, vienkāršot administratīvo pārvaldību un palielināt pārskatāmību un tiesisko drošību, kā arī nepieciešamība nodrošināt paredzēto atbrīvojuma nosacījumu konsekventu piemērošanu Savienībā paredz, ka atbrīvojuma piemērošanas kritērijiem ir jābūt skaidriem un tādiem, ko valstu iestādes var viegli piemērot.

62 Atbilstoši Regulas Nr. 800/2008 8. panta 2. punktam, ja pirms projekta vai pasākumu uzsākšanas saņēmējs ir iesniedzis atbalsta pieteikumu attiecīgajai dalībvalstij, atbalstu MVU, uz ko attiecas šī regula, uzskata par atbalstu ar stimulējošu ietekmi.

63 Šajā ziņā vispirms no minētās regulas 28. apsvēruma izriet, ka Komisija kritēriju par šāda pieteikuma iesniegšanu pirms attiecīgā projekta īstenošanas ir paredzējusi, lai nodrošinātu, ka atbalsts ir nepieciešams un rada stimulu turpmāku pasākumu un projektu izstrādei, tādējādi nepiemērojot šo regulu tādu pasākumu atbalstam, kurus saņēmējs patstāvīgi uzsāktu arī tirgus apstākļos.

64 Atbalsta pieteikuma iesniegšana pirms ieguldījumu projekta uzsākšanas ir vienkāršs, atbilstošs un piemērots kritērijs, kas ļauj Komisijai prezumēt, ka ierosinātajam atbalstam ir stimulējoša ietekme.

65 Turpinājumā tostarp no Regulas Nr. 800/2008 1., 2. un 5. apsvēruma, kā arī 3. panta izriet, ka Komisija, pieņemot šo regulu, būtībā ir *ex ante* īstenojusi tai LESD 107. panta 3. punktā piešķirto kompetenci attiecībā uz visiem atbalstiem, kas atbilst minētajā regulā paredzētajiem kritērijiem, un tikai attiecībā uz tiem.

66 Šajā ziņā tostarp no Regulas Nr. 800/2008 28. apsvēruma un 8. panta 3. un 6. punkta izriet, ka valsts iestādēm pirms atbalsta piešķiršanas atbilstoši šai regulai ir jāpārbauda, vai ir ievēroti minētās regulas 8. panta 2. punktā paredzētie nosacījumi par minētā atbalsta stimulējošo ietekmi uz MVU.

67 Visbeidzot, pirmkārt, nekas Regulā Nr. 800/2008 neliecina par to, ka Komisija, pieņemot šo regulu, būtu vēlējusies nodot valstu iestādēm pienākumu pārbaudīt reālas stimulējošas ietekmes esamību. Tieši pretēji, norādot, ka atbrīvojums visam atbalsta pasākumam netiek piešķirts, ja nav izpildīti minētās regulas 8. panta 2. un 3. punktā paredzētie nosacījumi, šā panta 6. punktā ir apstiprināts, ka saistībā ar minētā panta 2. punktā minēto nosacījumu šo iestāžu loma ir vienīgi pārbaudīt, vai atbalsta pieteikums ir iesniegts pirms attiecīgā projekta vai pasākuma uzsākšanas, un tādējādi, vai atbalsts ir uzskatāms par tādu, kam ir stimulējoša ietekme, vai nav.

68 Otrkārt, ir jākonstatē, ka šādas ietekmes esamība nebūtu uzskatāma par skaidru kritēriju, kuru valsts iestādes var viegli piemērot, jo tostarp tā pārbaudei katrā atsevišķā gadījumā ir nepieciešams sarežģīts ekonomisks vērtējums. Līdz ar to šāds kritērijs neatbilst šī sprieduma 61. punktā norādītajām prasībām.

69 Šādos apstākļos ir jāatzīst, ka Regulā Nr. 800/2008 valstu iestādēm ir noteikts nevis uzdevums pārbaudīt attiecīgā atbalsta reālo stimulējošo ietekmi, bet gan pārbaudīt, vai tām iesniegtie atbalsta pieteikumi atbilst šīs regulas 8. pantā paredzētajiem nosacījumiem, kas ļauj uzskatīt, ka atbalstam ir stimulējošs raksturs.

70 Valstu iestādēm tādējādi tostarp ir jāpārbauda, vai ir izpildīts Regulas Nr. 800/2008 8. panta 2. punktā paredzētais nosacījums, proti, tas, ka atbalsta pieteikums ir iesniegts "pirms projekta vai pasākumu uzsākšanas", pretējā gadījumā, kā tas paredzēts šī panta 6. punktā, nepiešķirot atbrīvojumu visam atbalsta pasākumam.

71 Saistībā ar šī nosacījuma interpretāciju Komisija Pamatnostādņu 38. punktā ir precizējusi, ka "atbalstu saskaņā ar atbalsta shēmām var piešķirt tikai tad, ja pretendents ir iesniedzis atbalsta pieteikumu un par atbalsta shēmas administrēšanu atbildīgā iestāde ir rakstiski apliecinājusi, ka projekta detalizētas pārbaudes rezultātā ir konstatēts, ka tas principā atbilst atbalsta shēmā noteiktajiem atbilstīguma nosacījumiem, pirms tiek sākts darbs pie projekta".

72 Komisija šo pēdējo minēto jēdzienu "darbu sākums" iepriekš minētajā punktā turklāt ir definējusi tādējādi, ka tas nozīmē "būvdarbu sākumu vai pirmās stingri noteiktās iekārtu pasūtījuma saistības, izņemot priekšizpēti".

73 Kā secinājumu 81. punktā ir norādījis ģenerāladvokāts, šī definīcija, neraugoties uz pamatnostādņu nesaistošo raksturu, ir būtiska, jo tā atbilst šī sprieduma 61. punktā atgādinātajiem mērķiem un prasībām.

74 No tā izriet, ka tādā situācijā kā pamatlietā aplūkotā valsts iestādēm saistībā ar Regulas Nr. 800/2008 8. panta 2. punktā paredzēto nosacījumu ir vienīgi jāpārbauda, vai potenciālais atbalsta saņēmējs savu atbalsta pieteikumu patiešām ir iesniedzis pirms pirmā iekārtu pasūtījuma, uzņemoties juridiski saistošas saistības.

75 Šajā ziņā, kā secinājumu 82. punktā ir norādījis ģenerāladvokāts, valsts kompetentajām iestādēm katrā konkrētajā gadījumā ir jāpārbauda, tieši kāda veida saistības potenciālais atbalsta saņēmējs varētu būt uzņēmies pirms atbalsta pieteikuma iesniegšanas.

76 No šīs perspektīvas raugoties, lai arī līgums par iekārtu iegādi, kas noslēgts ar nosacījumu, ka pieprasītais atbalsts tiks saņemts, saistībā ar Regulas Nr. 800/2008 8. panta 2. punkta piemērošanu var tikt uzskatīts par tādu, kas nav juridiski saistošas saistības, kā tiesas sēdē Tiesā uz to pamatoti norādīja *EAS* un Igaunijas valdība, tas pats nav attiecināms uz tādām beznosacījumu saistībām, kas principā – neatkarīgi no iespējamajām izmaksām par atkāpšanos no līguma – ir uzskatāmas par juridiski saistošām.

77 Atbilstoši šīs tiesību normas sistēmai un mērķiem beznosacījumu un juridiski saistošu saistību gadījumā valsts iestāde nevar ņemt vērā tādus ekonomiska rakstura apsvērumus kā apsvērumi, kas saistīti ar izmaksām par atkāpšanos no līguma.

78 Runājot par 2013. gada 13. jūnija spriedumu *HGA* u.c./Komisija (no C-630/11 P līdz C-633/11 P, EU:C:2013:387), uz kuru iesniedzējtiesa ir atsaukusies savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu, Tiesa, nenoliedzami, tā 109. punktā būtībā ir norādījusi, ka saistībā ar LESD 107. panta 3. punkta a) apakšpunktu atbalsta nepieciešamība reģionālam ieguldījumu projektam var tikt pierādīta, pamatojoties uz citiem kritērijiem, nevis kritēriju, saskaņā ar kuru atbalsta pieteikumam ir jābūt iesniegtam pirms minētā projekta uzsākšanas.

79 Kā ir norādījusi Komisija, šāds secinājums tomēr nav attiecināms uz vērtējumu, kas valsts iestādei ir jāveic atbilstoši Regulas Nr. 800/2008 8. panta 2. punktam, jo Komisijai saistībā ar LESD 107. panta 3. punkta piemērošanu ir plaša rīcības brīvība, kuras īstenošanai ir jāveic sarežģīti ekonomiska un

sociāla rakstura vērtējumi (spriedumi, 2008. gada 11. septembris, Vācija u.c./*Kronofrance*, C-75/05 P un C-80/05 P, EU:C:2008:482, 59. punkts, kā arī 2016. gada 8. marts, Grieķija/Komisija, C-431/14 P, EU:C:2016:145, 68. punkts).

80 Šajā gadījumā no iesniedzējtiesas nolēmumā ietvertā faktu apraksta izriet, ka *Eesti Pagar* 2008. gada 28. augustā noslēdza pirkuma pārdevuma līgumu, atbilstoši kuram tā apņēmās iegādāties formas maizes un tostermaizes ražošanas līniju, ka šis līgums stājās spēkā pēc pirmās iemaksas 5 % apmērā no nolīgtās cenas samaksas 2008. gada 3. septembrī, ka *Eesti Pagar* 2008. gada 29. septembrī noslēdza līzinga līgumu un ka vēlāk, 2008. gada 13. oktobrī, abu šo līgumu puses noslēdza trīspusēju pirkuma pārdevuma līgumu, kurš stājās spēkā tā parakstīšanas brīdī.

81 Tādējādi ir jākonstatē – kas gan ir jāpārbauda iesniedzējtiesai – ka *Eesti Pagar* pirms tās atbalsta pieteikuma iesniegšanas 2008. gada 24. oktobrī bija uzņēmusies beznosacījumu un juridiski saistošas saistības, un tādēļ, neatkarīgi no izmaksām par atkāpšanos no minētajiem līgumiem, bija uzskatāms, ka tā nav tiesīga izmantot pamatlietā aplūkojamo atbalsta shēmu.

82 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz pirmo jautājumu ir jāatbild, ka Regulas Nr. 800/2008 8. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka "projekta vai pasākumu uzsākšana" šīs tiesību normas izpratnē ir sākusies brīdī, kad pirms atbalsta pieteikuma iesniegšanas, uzņemoties beznosacījumu un juridiski saistošas saistības, neatkarīgi no iespējamajām izmaksām par atkāpšanos no minētajām saistībām, ir veikts pirmais šim projektam vai šim pasākumam paredzēto iekārtu pasūtījums.

Par otro jautājumu un ceturtā jautājuma otro daļu – pienākumu atgūt nelikumīgu atbalstu

83 Ar otro jautājumu un ceturtā jautājuma otro daļu, kas ir jāizskata kopā, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Savienības tiesības ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts iestādei pēc pašas iniciatīvas ir jāatgūst atbalsts, kuru tā ir piešķīrusi, piemērojot Regulu Nr. 800/2008, ja vēlāk tā ir konstatējusi, ka šajā regulā paredzētie nosacījumi nav izpildīti, un jautā, uz kāda juridiskā pamata būtu jābūt balstītai šādai atgūšanai gadījumā, ja atbalsts ir līdzfinansēts no struktūrfonda.

84 Vispirms ir jāatgādina, ka ar LESD 108. panta 3. punktu ir ieviesta preventīva jauno atbalsta projektu kontrole. Šādi noteiktas prevencijas mērķis ir tāds, ka tiek īstenots tikai saderīgs atbalsts. Lai sasniegtu šo mērķi, atbalsta projekta īstenošana tiek atlikta līdz brīdim, kad šaubas par tā saderību tiek kliedētas ar galīgu Komisijas lēmumu (spriedums, 2013. gada 21. novembris, *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, EU:C:2013:755, 25. un 26. punkts un tajos minētā judikatūra).

85 Šī sprieduma 56. punktā jau ir atgādināts, ka paziņošanas pienākums ir viens no šīs kontroles pamatelementiem un dalībvalstīm tādējādi ir pienākums gan paziņot Komisijai par ikvienu pasākumu, ar kuru tiek plānots ieviest vai grozīt atbalstu, gan neīstenot šādu pasākumu, iekams Komisija nav pieņēmusi galīgu lēmumu par minēto pasākumu.

86 Šī sprieduma 59. punktā tāpat ir atgādināts, ka tikai tad, ja dalībvalsts veikts atbalsta pasākums atbilst attiecīgajiem Regulā Nr. 800/2008 paredzētajiem nosacījumiem, šī dalībvalsts var atsaukties uz iespēju tikt atbrīvotai no minētās regulas 3. pantā paredzētā paziņošanas pienākuma, un otrādi – valsts atbalstam, uz kuru šī regula neattiecas, joprojām ir piemērojams LESD 108. panta 3. punktā noteiktais paziņošanas pienākums.

87 No tā izriet, ka – ja atbalsts ir piešķirts, piemērojot Regulu Nr. 800/2008, lai gan nosacījumi atbrīvojuma saņemšanai atbilstoši šai regulai nav izpildīti, – minētais atbalsts ir piešķirts, neizpildot paziņošanas pienākumu, un līdz ar to ir atzīstams par nelikumīgu.

88 Šajā ziņā Tiesa ir precizējusi, ka LESD 108. panta 3. punkta pēdējā teikumā paredzētajam aizliegumam īstenot atbalsta projektus ir tieša iedarbība un ka šajā tiesību normā paredzētā īstenošanas aizlieguma tūlītēja piemērojamība attiecas uz ikvienu atbalstu, kas ir īstenots bez paziņošanas (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2013. gada 21. novembris, *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, EU:C:2013:755, 29. punkts un tajā minētā judikatūra).

89 Tiesa no tā ir secinājusi, ka valstu tiesām ir jānodrošina, lai atbilstoši to valsts tiesībām tiktu izdarīti visi no LESD 108. panta 3. punkta pēdējā teikuma pārkāpuma izrietošie secinājumi gan saistībā ar izpildes aktu spēkā esamību, gan saistībā ar tāda finanšu atbalsta atgūšanu, kas ir piešķirts, pārkāpjot šo tiesību normu, līdz ar to valstu tiesu uzdevums ir veikt pasākumus, ar kuriem var tikt novērsts atbalsta īstenošanas prettiesiskums, lai atbalsta saņēmējs vairs nevarētu ar to brīvi rīkoties atlikušajā laikā līdz Komisijas lēmuma pieņemšanai (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2013. gada 21. novembris, *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, EU:C:2013:755, 30. un 31. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

90 Visas Savienības tiesību normas, kas atbilst nosacījumiem, kuri tiek prasīti tiešas iedarbības esamībai, ir saistošas visām dalībvalstu iestādēm, proti, ne tikai valstu tiesām, bet arī visām administratīvajām iestādēm, ieskaitot decentralizētās iestādes, un šīm iestādēm ir pienākums tās piemērot (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2012. gada 24. maijs, *Amia*, C-97/11, EU:C:2012:306, 38. punkts un tajā minētā judikatūra).

91 Saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru gan valsts administratīvajām, gan tiesu iestādēm, kam savas attiecīgās kompetences ietvaros ir jāpiemēro Savienības tiesību normas, ir pienākums nodrošināt šo normu pilnīgu iedarbību (spriedums, 2017. gada 14. septembris, *The Trustees of the BT Pension Scheme*, C-628/15, EU:C:2017:687, 54. punkts un tajā minētā judikatūra).

92 No tā izriet, ka – ja valsts iestāde ir konstatējusi, ka atbalsts, kuru tā ir piešķīrusi atbilstoši Regulai Nr. 800/2008, neatbilst nosacījumiem šajā regulā paredzētā atbrīvojuma saņemšanai, – tai *mutatis mutandis* ir jāievēro tie paši pienākumi, kas ir minēti šī sprieduma 89. punktā, tostarp arī pienākums pašai pēc savas iniciatīvas atgūt nelikumīgi piešķirto atbalstu.

93 Paturot to prātā un ievērojot ne vien sekas, ko šāda atbalsta atgūšana var radīt attiecīgajam uzņēmumam, bet arī dalībvalstīm LES 4. panta 3. punkta otrajā daļā paredzēto prasību veikt visus vajadzīgos vispārējos un īpašos pasākumus, lai nodrošinātu to pienākumu izpildi, kas izriet no Līgumiem vai no Savienības iestāžu aktiem, valsts iestādei, kurai ir iesniegts atbalsta pieteikums, uz kuru var tikt attiecināta Regula Nr. 800/2008, ņemot vērā tai iesniegto informāciju, ir rūpīgi jāizvērtē, vai lūgtais atbalsts atbilst visiem minētajā regulā paredzētajiem atbilstošajiem nosacījumiem, un gadījumā, ja tas neatbilst kādam no šiem nosacījumiem, šis pieteikums ir jānoraida.

94 Runājot par šādas atgūšanas juridisko pamatu, tostarp no šī sprieduma 89.–92. punktā izklāstītajiem apsvērumiem izriet, ka LESD 108. panta 3. punktā valstu iestādēm ir noteikts pienākums pašām pēc savas iniciatīvas atgūt atbalstu, ko tās ir piešķīrušas, tostarp kļūdaini piemērojot Regulu Nr. 800/2008. Šie nosacījumi tāpat ir piemērojami arī no struktūrfonda līdzfinansētam atbalstam, un šis pienākums būtībā ir atgādināts Regulas Nr. 1083/2006 101. pantā. Turklāt gadījumā, ja ir piemērojama Regula Nr. 2988/95, tās 4. panta 1. punktā ir paredzēts tāds pats pienākums.

95 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz otro jautājumu un ceturtā jautājuma otrajā daļā jautāto ir jāatbild, ka LESD 108. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka atbilstoši šai tiesību normai valsts iestādei pašai pēc savas iniciatīvas ir jāatgūst atbalsts, kuru tā ir piešķīrusi, piemērojot Regulu Nr. 800/2008, ja vēlāk tā ir konstatējusi, ka šajā regulā paredzētie nosacījumi nav izpildīti.

Par trešo jautājumu – tiesiskās paļāvības aizsardzības principu

96 Uzdodot trešo jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Savienības tiesības ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts iestāde – gadījumā, ja tā ir piešķīrusi atbalstu, kļūdaini piemērojot Regulu Nr. 800/2008, – var radīt šī atbalsta saņēmējam tiesisko paļāvību par šī atbalsta likumību, vai – apstiprinošas atbildes gadījumā – tādējādi ir jālīdzsvaro sabiedrības un privātpersonas intereses un vai šajā ziņā ir nozīme tam, vai pastāv Komisijas lēmums par minētā atbalsta saderību ar iekšējo tirgu.

97 Saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru tiesības atsaukties uz tiesiskās paļāvības aizsardzības principu ir tad, ja Savienības kompetentās iestādes ieinteresētajai personai ir sniegušas precīzu, beznosacījumu un saskaņotu apliecinājumu no kompetentiem un uzticamiem avotiem. Uz šīm tiesībām var atsaukties ikviena persona, kurai kāda Savienības iestāde vai struktūra, sniedzot tai precīzus solījumus, ir radījusi pamatotas cerības. Šādas garantijas, lai arī kāda būtu to paziņošanas forma, veido precīza, beznosacījumu un saskaņota informācija (spriedums, 2013. gada 13. jūnijs, *HGA* u.c./Komisija, no C-630/11 P līdz C-633/11 P, EU:C:2013:387, 132. punkts).

98 Tāpat no Tiesas pastāvīgās judikatūras izriet, ka, ņemot vērā Komisijas saskaņā ar LESD 108. pantu veiktās valsts atbalsta kontroles obligāto raksturu, pirmkārt, uzņēmumiem, kuri saņem atbalstu, principā tiesiskā paļāvība par to, ka atbalsts ir likumīgs, varētu būt tikai tad, ja atbalsts tiek piešķirts, ievērojot šajā pantā noteikto procedūru, un, otrkārt, rūpīgam saimnieciskās darbības subjektam parasti būtu jāspēj pārliecināties, vai šī procedūra ir ievērota. Īpaši gadījumā, ja atbalsts ir piešķirts, par to iepriekš nepaziņojot Komisijai, un tādējādi tas ir nelikumīgs saskaņā ar LESD 108. panta 3. punktu, atbalsta saņēmējam tajā laikā nevar pastāvēt tiesiskā paļāvība par atbalsta piešķiršanas likumību (spriedumi, 2005. gada 15. decembris, *Unicredito Italiano*, C-148/04, EU:C:2005:774, 104. punkts, un 2015. gada 19. marts, *OTP Bank*, C-672/13, EU:C:2015:185, 77. punkts).

99 Šī sprieduma 59. un 87. punktā jau ir konstatēts, ka tikai tad, ja dalībvalsts veikts atbalsta pasākums atbilst atbilstošajiem Regulā Nr. 800/2008 paredzētajiem nosacījumiem, šī dalībvalsts ir atbrīvota no paziņošanas pienākuma, un otrādi – atbalsts, kas piešķirts, piemērojot šo regulu, lai gan nosacījumi tā saņemšanai nav izpildīti, ir piešķirts, neizpildot paziņošanas pienākumu, un līdz ar to ir atzīstams par nelikumīgu.

100 Turklāt šī sprieduma 89.–92. punktā ir precizēts, ka šādā situācijā gan valstu tiesām, gan dalībvalstu pārvaldes institūcijām ir jānodrošina, lai tiktu izdarīti visi no LESD 108. panta 3. punkta pēdējā teikuma pārkāpuma izrietošie secinājumi gan saistībā ar izpildes aktu spēkā esamību, gan saistībā ar tāda atbalsta atgūšanu, kas ir piešķirts, pārkāpjot šo tiesību normu.

101 No tā izriet, pirmkārt, ka nevar uzskatīt, ka valsts iestādei, kas piešķīrusi atbalstu, piemērojot Regulu Nr. 800/2008, ir kompetence pieņemt galīgu lēmumu par pienākuma atbilstoši LESD 108. panta 3. punktam paziņot par lūgto atbalstu Komisijai neesamību.

102 Tā kā Komisija, kā ir norādīts šī sprieduma 65. punktā, pieņemot Regulu Nr. 800/2008, pati būtībā ir *ex ante* īstenojusi kompetenci, kas atbilstoši LESD 107. panta 3. punktam tai ir paredzēta attiecībā uz atbalstu, kurš atbilst šajā regulā paredzētajiem kritērijiem, un tikai attiecībā uz tiem, tā nav piešķīrusi valstu iestādēm nekādas lēmumpieņemšanas pilnvaras saistībā ar atbrīvojuma no paziņošanas pienākuma apjomu, un līdz ar to minētās iestādes ir pielīdzināmas potenciālajiem atbalsta saņēmējiem, un, kā uzsvērts šī sprieduma 93. punktā, tām ir jānodrošina to lēmumu atbilstība minētajai regulai, jo pretējā gadījumā iestājas šī sprieduma 100. punktā atgādinātās sekas.

103 Otrkārt, no tā izriet, ka – ja valsts iestāde piešķir atbalstu, kļūdaini piemērojot Regulu Nr. 800/2008, – tiek pārkāpti gan šīs regulas, gan LESD 108. panta 3. punkta noteikumi.

104 Saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru uz tiesiskās paļāvības aizsardzības principu nevar atsaukties attiecībā pret precīzu Savienības tiesību akta normu un valsts iestādes, kas ir atbildīga par Savienības tiesību piemērošanu, Savienības tiesībām pretējā rīcība nevar pamatot tirgus dalībnieka tiesisku paļāvību, nodrošinot viņam Savienības tiesībām pretēju attieksmi (spriedumi, 2013. gada 20. jūnijs, *Agroferm*, C-568/11, EU:C:2013:407, 52 punkts un tajā minētā judikatūra, kā arī 2018. gada 7. augusts, Ministru kabinets, C-120/17, EU:C:2018:638, 52. punkts).

105 No tā izriet, ka jau sākotnēji var tikt izslēgts, ka tādā situācijā kā pamatlietā aplūkotā tāda valsts iestāde kā *EAS* tādam atbalsta saņēmējam kā *Eesti Pagar*, kuram atbalsts ir piešķirts, kļūdaini piemērojot Regulu Nr. 800/2008, būtu varējusi radīt tiesisko paļāvību par šī atbalsta likumību.

106 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz trešo jautājumu ir jāatbild, ka Savienības tiesības ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts iestāde gadījumā, ja tā ir piešķīrusi atbalstu, kļūdaini piemērojot Regulu Nr. 800/2008, nevar radīt šī atbalsta saņēmējam tiesisko paļāvību par šī atbalsta likumību.

Par ceturtā jautājuma pirmo daļu – nelikumīga atbalsta atgūšanai piemērojamo noilguma termiņu

107 Ceturtā jautājuma pirmajā daļā iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Savienības tiesības ir jāinterpretē tādējādi, ka gadījumā, ja valsts iestāde ir piešķīrusi atbalstu no struktūrfonda, kļūdaini piemērojot Regulu Nr. 800/2008, nelikumīga atbalsta atgūšanai piemērojamais noilguma termiņš ir Regulas Nr. 659/1999 15. pantā paredzētais desmit gadu termiņš, Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punktā paredzētais četru gadu termiņš vai piemērojamajos valsts tiesību aktos paredzētais noilguma termiņš.

108 Šajā ziņā no šī sprieduma 89. punktā atgādinātās judikatūras izriet, ka, ja attiecīgajā jomā nav Savienības tiesiskā regulējuma, nelikumīgā atbalsta atgūšana ir jāveic saskaņā ar piemērojamajos valsts tiesību aktos paredzēto īstenošanas kārtību.

109 It īpaši, pretēji tam, ko ir norādījušas Igaunijas un Grieķijas valdības, kā arī Komisija, minētajai atbalsta atgūšanai nedz tieši, nedz netieši, nedz pēc analoģijas nevar tikt piemērots Regulas Nr. 659/1999 15. pantā paredzētais desmit gadu termiņš.

110 Pirmkārt, kā secinājumu 149. un 152. punktā ir norādījis ģenerāladvokāts, Tiesa 2006. gada 5. oktobra sprieduma *Transalpine Ölleitung in Österreich* (C-368/04, EU:C:2006:644) 34. un 35. punktā ir precizējusi, ka, tā kā Regulā Nr. 659/1999 ir iekļauti procesuāli noteikumi, kuri attiecas uz visām administratīvajām procedūrām valsts atbalsta jomā, kas tiek izskatītas Komisijā, ar šo regulu ir kodificēta un pastiprināta Komisijas prakse valsts atbalsta pārbaudes jomā un šajā regulā nav nevienas normas par valsts tiesu pilnvarām un pienākumiem, ko joprojām reglamentē Līguma normas saskaņā ar Tiesas interpretāciju.

111 No šī sprieduma 89.–92. punktā izklāstītajiem apsvērumiem izriet, ka šis vērtējums ir spēkā arī attiecībā uz valsts administratīvo iestāžu pilnvarām un pienākumiem.

112 Otrkārt, no pastāvīgās judikatūras izriet, ka noilguma termiņi kopumā nodrošina tiesisko drošību (spriedums, 2013. gada 13. jūnijs, *Unanimes* u.c., no C-671/11 līdz C-676/11, EU:C:2013:388, 31. punkts), ka, lai to panāktu, šim termiņam ir jābūt noteiktam iepriekš un ka jebkurai noilguma termiņa piemērošanai "pēc analoģijas" privātpersonai ir jābūt pietiekami paredzamai (spriedums, 2011. gada 5. maijs, *Ze Fu Fleischhandel* un *Vion Trading*, C-201/10 un C-202/10, EU:C:2011:282, 32. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

113 Ņemot vērā iepriekšējā punktā atgādināto judikatūru, tādos apstākļos kā pamatlietā Regulas Nr. 659/1999 15. pantā paredzētā desmit gadu termiņa piemērošana pēc analoģijas nevar tikt uzskatīta par tādu, kas privātpersonai, piemēram, *Eesti Pagar*, būtu pietiekami paredzama.

114 Katrā ziņā, kā secinājumu 147. punktā ir norādījis ģenerāladvokāts, tikai tas apstāklis vien, ka nelikumīgi piešķirta atbalsta atgūšanai pēc valsts iestāžu pašu iniciatīvas principā ir piemērojami valsts noteikumi par noilgumu, neietekmē iespēju, ka šī atbalsta atgūšana tiek veikta vēlāk, izpildot attiecīgu Komisijas lēmumu, kura, saņemot informāciju par iespējamo minētā atbalsta nelikumību – neatkarīgi no šīs informācijas avota – pēc valsts noilguma termiņu beigām var Regulas Nr. 659/1999 15. pantā paredzētajā desmit gadu termiņā pārbaudīt minēto atbalstu.

115 Turklāt, runājot konkrēti par atbalstu, kas tiek līdzfinansēts no Savienības struktūrfonda, kā, piemēram, šajā gadījumā ERAF, ja tiek skartas Savienības finanšu intereses, var tikt piemērota Regula Nr. 2988/95.

116 Būtībā, pieņemot Regulu Nr. 2988/95, it īpaši tās 3. panta 1. punkta pirmo daļu, Savienības likumdevējs ir nolēmis ieviest vispārēju noilguma normu, kas ir piemērojama šajā jomā un ar kuru tas ir paredzējis, pirmkārt, noteikt minimālu visās dalībvalstīs piemērojamu termiņu un, otrkārt, liegt iespēju izskatīt pārkāpumus, ar kuriem ir nodarīts kaitējums Savienības finanšu interesēm, ja pēc šī pārkāpuma izdarīšanas ir pagājis četru gadu termiņš (spriedums, 2010. gada 22. decembris, *Corman*, C-131/10, EU:C:2010:825, 39. punkts un tajā minētā judikatūra).

117 No tā izriet, ka no Regulas Nr. 2988/95 spēkā stāšanās brīža dalībvalstu kompetentās iestādes jebkuru pārkāpumu, ar kuru ir nodarīts kaitējums Savienības finanšu interesēm, izņemot nozares, kurās Savienības likumdevējs ir noteicis īsāku termiņu, principā var izskatīt četru gadu laikā (spriedums, 2010. gada 22. decembris, *Corman*, C-131/10, EU:C:2010:825, 40. punkts un tajā minētā judikatūra).

118 Šajā ziņā ir jānorāda, ka saskaņā ar šīs regulas 1. pantu tās piemērošanas jomā ietilpst "pārkāpumi" Savienības tiesību izpratnē, kas ir definēti kā Savienības tiesību normas pārkāpums, ko rada kāda saimnieciskās darbības subjekta rīcība vai nolaidība, kas kaitē vai varētu kaitēt Savienības budžetam vai tās pārvaldītiem budžetiem, mazinot vai zaudējot ienākumus no Savienības vārdā tieši izveidotajiem pašu resursiem vai veicot nepamatotus izdevumus.

119 Runājot konkrēti par nosacījumu, saskaņā ar kuru Savienības tiesību normas pārkāpumam ir jāizriet no saimnieciskās darbības subjekta rīcības vai bezdarbības, Tiesai ir bijusi iespēja precizēt, ka minētās regulas 3. panta 1. punkta pirmajā daļā ietvertā tiesību norma par noilgumu nav piemērojama tādu prasījumu izvirzīšanai, kas izriet no pārkāpumiem, kuru pamatā ir valsts iestāžu kļūdas finansējuma piešķiršanā no Savienības budžeta un tā vārdā (spriedums, 2011. gada 21. decembris, *Chambre de commerce et d'industrie de l'Indre*, C-465/10, EU:C:2011:867, 44. punkts un tajā minētā judikatūra).

120 Paturot to prātā, tādā situācijā kā pamatlietā aplūkotā tieši atbalsta pieteicējam vispirms ir jāpārliecinās, ka tas atbilst Regulā Nr. 800/2008 paredzētajiem nosacījumiem, lai varētu saņemt atbalstu, kam piešķirts atbrīvojums saskaņā ar šo regulu, tādējādi, ja atbalsts ir piešķirts, neievērojot šos nosacījumus, nevar uzskatīt, ka tā pamatā ir bijusi vienīgi attiecīgās valsts iestādes pieļauta kļūda.

121 Tas tā ir pat tad, ja attiecīgā atbalsta saņēmējs ir informējis minēto iestādi par apstākļiem, kas ir izraisījuši Savienības tiesību normas pārkāpumu, jo šāds apstāklis pats par sevi neietekmē "pārkāpuma" kvalifikāciju Regulas Nr. 2988/95 1. panta 2. punkta izpratnē (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2011. gada 21. decembris, *Chambre de commerce et d'industrie de l'Indre*, C-465/10, EU:C:2011:867, 48. punkts un tajā minētā judikatūra).

122 Turklāt "pārkāpuma" Regulas Nr. 2988/95 1. panta 2. punkta izpratnē definīcija ietver gan ar nodomu vai aiz neuzmanības izdarītus pārkāpumus, kuru rezultāts saskaņā ar šīs regulas 5. pantu varētu būt administratīvā soda piemērošana, gan arī pārkāpumus, kuru dēļ atbilstoši šīs regulas 4. pantam ir jāatgūst vienīgi nepamatoti saņemtais labums (spriedums, 2004. gada 24. jūnijs, *Handlbauer*, C-278/02, EU:C:2004:388, 33. punkts).

123 Tādējādi pārkāpuma izdarīšanas brīdis, no kura sākas noilguma termiņš, ir tad, kad ir izpildīti divi nosacījumi, proti, saimnieciskās darbības subjekta rīcība vai bezdarbība, kas ir uzskatāma par Savienības tiesību pārkāpumu, kā arī kaitējums vai iespējams kaitējums Savienības budžetam (spriedums, 2015. gada 6. oktobris, *Firma Ernst Kollmer Fleischimport und -export*, C-59/14, EU:C:2015:660, 24. punkts).

124 Ja Savienības tiesību pārkāpums ir atklāts pēc kaitējuma rašanās, noilguma termiņš sākas no pārkāpuma izdarīšanas brīža, proti, no brīža, kad gan notikusi saimnieciskās darbības subjekta rīcība vai bezdarbība, kas ir uzskatāma par Savienības tiesību pārkāpumu, gan radies kaitējums Savienības budžetam vai tās pārvaldītajiem budžetiem (spriedums, 2015. gada 6. oktobris, *Firma Ernst Kollmer Fleischimport und -export*, C-59/14, EU:C:2015:660, 25. punkts).

125 Saskaņā ar Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punkta trešo daļu noilguma termiņu var pārtraukt kompetento iestāžu lēmumi, kas attiecas uz pārkāpumu izmeklēšanu vai iztiesāšanu un kas konkrētajām personām darīti zināmi.

126 Šajā ziņā no Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punkta trešās daļas formulējuma izriet, ka jēdziens "konkrēta persona" nozīmē saimnieciskās darbības veicēju, kurš tiek turēts aizdomās par pārkāpumu izdarīšanu, ka jēdziens "lēmums, kas attiecas uz izmeklēšanu vai iztiesāšanu" nozīmē visus aktus, kuros pietiekami precīzi ir norādītas darbības, saistībā ar kurām ir aizdomas par pārkāpumiem, un ka līdz ar to šajā tiesību normā paredzētais nosacījums ir uzskatāms par izpildītu, ja visi fakti ļauj secināt, ka konkrētie lēmumi, kas attiecas uz izmeklēšanu vai iztiesāšanu, patiešām ir darīti zināmi konkrētajai personai (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 11. jūnijs, *Pfeifer & Langen*, C-52/14, EU:C:2015:381, 36., 38. un 43. punkts).

127 Šajā gadījumā, neskarot pārbaudi, kura jāveic iesniedzējtiesai, no judikatūras izriet, ka pamatlietas faktiem ir piemērojama Regula Nr. 2988/95, ka *Eesti Pagar* ir izdarījusi pārkāpumu šīs regulas 1. panta izpratnē, ka tas, ka *EAS*, iespējams, bija zināms par iekārtu pasūtījumu, kad šī sabiedrība pirms atbalsta pieteikuma iesniegšanas uzņēmās beznosacījumu un juridiski saistošas saistības, neietekmē minētā pārkāpuma esamību, ka Regulas Nr. 2988/95 3. panta 1. punkta pirmajā daļā paredzētais četru gadu noilguma termiņš tādējādi ir sācies 2009. gada 10. martā, kas ir datums, kad, kā norādīts šī sprieduma 23. punktā, *EAS* apmierināja *Eesti Pagar* iesniegto atbalsta pieteikumu un kad tādējādi tika nodarīts kaitējums Savienības budžetam, un ka šis termiņš tika pārtraukts ar šī sprieduma 24. punktā minēto 2013. gada 22. janvāra vēstuli, vai, ja ir izpildīti šī sprieduma 126. punktā minētie nosacījumi, – ar 2012. gada decembrī veikto *ex post* pārbaudi, kas minēta šī sprieduma 26. punktā.

128 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz ceturtā jautājuma pirmajā daļā jautāto ir jāatbild, ka Savienības tiesības ir jāinterpretē tādējādi, ka gadījumā, ja valsts iestāde ir piešķīrusi atbalstu no struktūrfonda, kļūdaini piemērojot Regulu Nr. 800/2008, nelikumīgā atbalsta atgūšanai piemērojamais noilguma termiņš, ja ir izpildīti Regulas Nr. 2988/95 piemērošanas nosacījumi, ir šīs regulas 3. panta 1. punktā paredzētais četru gadu termiņš vai, ja tie nav izpildīti, – piemērojamajos valsts tiesību aktos paredzētais termiņš.

Par piekto jautājumu – pienākumu pieprasīt procentus

129 Uzdodot piekto jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Savienības tiesības ir jāinterpretē tādējādi, ka gadījumā, ja valsts iestāde pati pēc savas iniciatīvas veic tā atbalsta atgūšanu, kuru tā ir kļūdaini piešķīrusi atbilstoši Regulai Nr. 800/2008, tai no šī atbalsta saņēmēja ir jāpieprasa procenti, un apstiprinošas atbildes gadījumā – kādi noteikumi ir piemērojami minēto procentu aprēķinam, tostarp saistībā ar procentu likmi un laikposmu, par kuru aprēķināmi šie procenti.

130 Šī sprieduma 99. un 100. punktā ir norādīts, ka – ja atbalsts ir piešķirts, piemērojot Regulu Nr. 800/2008, lai gan nosacījumi šīs regulas piemērošanai nav bijuši izpildīti, – šis atbalsts ir uzskatāms par nelikumīgu un šādā situācijā gan valsts tiesām, gan dalībvalstu pārvaldes institūcijām ir jānodrošina, lai tiktu izdarīti visi no LESD 108. panta 3. punkta pēdējā teikuma pārkāpuma izrietošie secinājumi gan saistībā ar izpildes aktu spēkā esamību, gan saistībā ar tāda atbalsta atgūšanu, kas piešķirts, pārkāpjot šo tiesību normu.

131 Saistībā ar minētajiem secinājumiem ir jāatgādina, ka saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru loģiskās sekas atbalsta atzīšanai par nelikumīgu ir tā pārtraukšana, to atgūstot nolūkā atjaunot iepriekšējo situāciju. Būtībā nelikumīgi piešķirta valsts atbalsta atgūšanas pamatmērķis ir novērst konkurences traucējumu, ko radījusi šāda atbalsta sniegtā konkurences priekšrocība. Faktiski ar atbalsta atmaksu tā saņēmējs zaudē priekšrocību, kas tam iepriekš bija tirgū salīdzinājumā ar tā konkurentiem, un tiek atjaunota situācija, kāda pastāvēja pirms atbalsta izmaksas (spriedums, 2011. gada 8. decembris, *Residex Capital IV*, C-275/10, EU:C:2011:814, 33. un 34. punkts).

132 Paturot to prātā, no atbalsta saņēmēja viedokļa nepamatotā priekšrocība rastos arī no procentu par saņemtajām attiecīgā atbalsta summām nemaksāšanas, ja tam šāda summa būtu jāaizņemas tirgū visā atbalsta nelikumības periodā, kā arī no tā konkurētspējas pozīcijas uzlabošanas attiecībā pret citiem tirgus dalībniekiem minētajā periodā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2008. gada 12. februāris, *CELF* un *ministre de la Culture et de la Communication*, C-199/06, EU:C:2008:79, 51. punkts).

133 Līdz ar to tādā situācijā kā pamatlietā un neskarot tai piemērojamos noilguma noteikumus, pasākums, ko veidotu tikai pienākums atgūt atbalstu bez procentiem, nebūtu piemērots, lai novērstu nelikumības sekas, jo ar to netiktu atjaunota iepriekš pastāvošā situācija un netiktu pilnībā novērsts konkurences izkropļojums (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2008. gada 12. februāris, *CELF* un *ministre de la Culture et de la Communication*, C-199/06, EU:C:2008:79, 52.–54. punkts, kā arī 2011. gada 8. decembris, *Residex Capital IV*, C-275/10, EU:C:2011:814, 33. un 34. punkts).

134 Tādējādi valsts iestādei atbilstoši LESD 108. panta 3. punktam ir jāliek attiecīgā atbalsta saņēmējam samaksāt procentus par visu nelikumības laikposmu (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2008. gada 12. februāris, *CELF* un *ministre de la Culture et de la Communication*, C-199/06, EU:C:2008:79, 52. punkts, kā arī 2011. gada 8. decembris, *Residex Capital IV*, C-275/10, EU:C:2011:814, 33.–35. punkts).

135 Runājot par procentu aprēķinam piemērojamajiem noteikumiem, no šī sprieduma 89. punktā atgādinātās judikatūras izriet, ka – ja attiecīgajā jomā nav Savienības tiesiskā regulējuma – nelikumīgā atbalsta atgūšana ir jāveic saskaņā ar piemērojamajām valsts tiesību normām.

136 Konkrētāk, ņemot vērā tostarp šī sprieduma 110. un 111. punktā norādītos iemeslus, nedz Regulas Nr. 659/1999 14. panta 2. punkts, nedz Regulas Nr. 794/2004 9. un 11. pants nevar tikt uzskatīti par šādu Savienības tiesisko regulējumu attiecīgajā jomā. Pretēji Igaunijas un Grieķijas valdību, kā arī Komisijas apgalvotajam – šie noteikumi šo pašu apsvērumu dēļ nevar arī tikt piemēroti netieši vai pēc analoģijas.

137 Paturot to prātā, no Tiesas pastāvīgās judikatūras izriet, ka piemērojamais valsts tiesiskais regulējums nedrīkst būt nelabvēlīgāks nekā regulējums, kas reglamentē līdzīgas iekšēja rakstura situācijas (līdzvērtības princips), un nedrīkst būt tāds, kas padara praktiski neiespējamu vai pārmērīgi apgrūtina ar Savienības tiesību sistēmu piešķirto tiesību izmantošanu (efektivitātes princips) (spriedums, 2015. gada 11. novembris, *Klausner Holz Niedersachsen*, C-505/14, EU:C:2015:742, 40. punkts).

138 Saistībā ar efektivitātes principu Tiesa jau ir nospriedusi, ka katrs gadījums, kad rodas jautājums par to, vai valsts procesuālo tiesību norma nepadara neiespējamu vai pārmērīgi neapgrūtina Savienības tiesību piemērošanu, ir jāizvērtē, ņemot vērā šīs tiesību normas nozīmi tiesvedībā kopumā, šīs tiesvedības norisi un īpatnības dažādās valsts tiesu instancēs (spriedums, 2015. gada 11. novembris, *Klausner Holz Niedersachsen*, C-505/14, EU:C:2015:742, 41. punkts).

139 Šajā ziņā ir jākonstatē, ka valsts tiesību piemērošanas rezultātā nedrīkst tikt liegts piemērot Savienības tiesības, kā dēļ valsts tiesas vai iestādes nespētu [izpildīt pienākumu] nodrošināt atbilstību LESD 108. panta 3. punkta trešajam teikumam (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 11. novembris, *Klausner Holz Niedersachsen*, C-505/14, EU:C:2015:742, 42. un 45. punkts).

140 Valsts tiesību norma, kas liegtu valsts tiesai vai valsts iestādei izdarīt visus no LESD 108. panta 3. punkta trešā teikuma pārkāpuma izrietošos secinājumus, ir uzskatāma par nesaderīgu ar efektivitātes principu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 11. novembris, *Klausner Holz Niedersachsen*, C-505/14, EU:C:2015:742, 42. un 45. punkts).

141 Šajā gadījumā no šīs judikatūras izriet, ka, lai arī nelikumīgā atbalsta atgūšana ir jāveic atbilstoši piemērojamo valsts tiesību normām, tomēr LESD 108. panta 3. punktā ir prasīts, lai šīs tiesību normas nodrošinātu visa nelikumīgā atbalsta atgūšanu un lai līdz ar to tā saņēmējam tostarp tiktu uzdots samaksāt procentus par visu laikposmu, kurā tas ir guvis labumu no šī atbalsta, pēc likmes, kas vienāda ar likmi, kura būtu tikusi piemērota, ja šim atbalsta saņēmējam minētajā laikposmā attiecīgā atbalsta summa būtu bijusi jāaizņemas tirgū.

142 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz piekto jautājumu ir jāatbild, ka Savienības tiesības ir jāinterpretē tādējādi, ka gadījumā, ja valsts iestāde pati pēc savas iniciatīvas veic tā atbalsta atgūšanu, kuru tā ir kļūdaini piešķīrusi atbilstoši Regulai Nr. 800/2008, tai ir jāpieprasa no šī atbalsta saņēmēja procenti atbilstoši piemērojamo valsts tiesību normām. Šajā ziņā LESD 108. panta 3. punktā ir prasīts, lai ar šīm tiesību normām tiktu nodrošināta visa nelikumīgā atbalsta atgūšana un lai līdz ar to tā saņēmējam tostarp tiktu uzdots samaksāt procentus par visu laikposmu, kurā tas ir guvis labumu no šī atbalsta, pēc likmes, kas vienāda ar likmi, kura būtu tikusi piemērota, ja šim atbalsta saņēmējam minētajā laikposmā attiecīgā atbalsta summa būtu bijusi jāaizņemas tirgū.

Par tiesāšanās izdevumiem

143 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (virspalāta) nospriež:

1) **Komisijas Regulas (EK) Nr. 800/2008 (2008. gada 6. augusts), kas atzīst noteiktas atbalsta kategorijas par saderīgām ar kopējo tirgu, piemērojot [LESD 107. un 108. pantu] (vispārējā grupu atbrīvojuma regula), 8. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka "projekta vai pasākumu uzsākšana" šīs tiesību normas izpratnē ir sākusies brīdī, kad pirms atbalsta pieteikuma iesniegšanas, uzņemoties beznosacījumu un juridiski saistošas saistības, neatkarīgi no iespējamajām izmaksām par atkāpšanos no minētajām saistībām, ir veikts pirmais šim projektam vai šim pasākumam paredzēto iekārtu pasūtījums.**

2) **LESD 108. panta 3. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka atbilstoši šai tiesību normai valsts iestādei pašai pēc savas iniciatīvas ir jāatgūst atbalsts, kuru tā ir piešķīrusi, piemērojot Regulu Nr. 800/2008, ja vēlāk tā ir konstatējusi, ka šajā regulā paredzētie nosacījumi nav izpildīti.**

3) Savienības tiesības ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts iestāde gadījumā, ja tā ir piešķīrusi atbalstu, kļūdaini piemērojot Regulu Nr. 800/2008, nevar radīt šī atbalsta saņēmējam tiesisko paļāvību par šī atbalsta likumību.

4) Savienības tiesības ir jāinterpretē tādējādi, ka gadījumā, ja valsts iestāde ir piešķīrusi atbalstu no struktūrfonda, kļūdaini piemērojot Regulu Nr. 800/2008, nelikumīgā atbalsta atgūšanai piemērojamais noilguma termiņš, ja ir izpildīti Padomes Regulas (EK, Euratom) Nr. 2988/95 (1995. gada 18. decembris) par Eiropas Kopienu finanšu interešu aizsardzību piemērošanas nosacījumi, ir šīs regulas 3. panta 1. punktā paredzētais četru gadu termiņš vai, ja tie nav izpildīti, – piemērojamajos valsts tiesību aktos paredzētais termiņš.

5) Savienības tiesības ir jāinterpretē tādējādi, ka gadījumā, ja valsts iestāde pati pēc savas iniciatīvas veic tā atbalsta atgūšanu, kuru tā ir kļūdaini piešķīrusi atbilstoši Regulai Nr. 800/2008, tai ir jāpieprasa no šī atbalsta saņēmēja procenti atbilstoši piemērojamo valsts tiesību normām. Šajā ziņā LESD 108. panta 3. punktā ir prasīts, lai ar šīm tiesību normām tiktu nodrošināta visa nelikumīgā atbalsta atgūšana un lai līdz ar to tā saņēmējam tostarp tiktu uzdots samaksāt procentus par visu laikposmu, kurā tas ir guvis labumu no šī atbalsta, pēc likmes, kas vienāda ar likmi, kura būtu tikusi piemērota, ja šim atbalsta saņēmējam minētajā laikposmā attiecīgā atbalsta summa būtu bijusi jāaizņemas tirgū.

[Paraksti]